

Zorgen en ondersteunen kun je niet opleggen via regels

aantal hulpvragers; dan kun je de een sturen als de ander niet kan. Vergeet ook niet dat je niet genoeg vrijwilligers kunt vinden voor hulpvragers die 'te intensief', 'niet zo leuk' of 'eng' zijn, zoals een agressieve bejaarde met dementie, iemand met schizofrenie of een zedendelinquent die re-integreert. Omzien naar elkaar lukt niet altijd, zelfs niet als burgers straks actiever en meer betrokken zijn dan nu.

Inzet voor zeggenschap

De overheid kijkt graag naar het 'Big Society'-beleid in Engeland, waar burgers ruimte krijgen om zelf beslissingen te nemen over hun leefomgeving. Er zijn daar veel succesvolle burgerinitiatieven, zoals zorgcoöperaties die worden gerund voor en door burgers. In Nederland kennen we zulke initiatieven amper. Dat komt doordat wij als burgers nauwelijks invloed hebben op het (politieke) beslissingsproces. De Engelse overheid draagt de macht werkelijk over aan lokale besturen, coöperaties en buurten en geeft daarmee zeggenschap aan burgers. Eigenlijk moet het bij ons niet gaan over het realiseren van een participatiesamenleving, maar over zeggenschap. Als je beleid en andere oplossingen dichtbij de mensen wilt brengen, dan moeten niet alleen de burgers veranderen (zoals de overheid graag ziet) maar vooral de overheid zelf en zorg- en welzijnsorganisaties. De overheid moet niet de wijk nemen, maar juist de wijk in gaan, de dialoog voeren en samen met burgers problemen oplossen in hun leefwereld. Laat de loketten los, laat dingen over aan burgers, ruil maatschappelijke inzet voor zeggenschap.

Spelleider

Gelukkig zijn er steeds meer voorbeelden van burgers die 'zelf sturen' en niet wachten op een overheid die in verwarring is over haar rol en die vergeet uit te leggen waarom ze doet wat ze doet. Woonvormen zoals 'thuishuizen' worden opgericht, waar mensen langer op hun eigen manier kunnen wonen. Ouders op het platteland richten een coöperatie op om de scholen in de dorpen te behouden. Zzp'ers regelen samen investerings-, zorg- en oude dagsvoorzieningen. Families houden zelf een verwantenberaad over een kind dat dreigt te ontsporen. Er zijn initiatieven zoals www.thuisafgehaald.nl en www.autodelen.nl. En de eerste vier burgerinitiatieven in de zorg zijn inmiddels ook een feit, meldt het SCP. 'Een boom groeit niet als je aan de takken trekt, maar als je de voedingsbodem vruchtbaar maakt,' stelt Jos van der Lans. De overheid kan helpen kleine initiatieven verder te brengen en groter te maken. Hoe? Door de spelleider te zijn die het spel meespeelt en zo beleidsinnovatie vormgeeft, samen met burgers.

Wmo-raden

Die burgers zijn bijvoorbeeld vertegenwoordigd in Wmo-raden. De Wmo-raden geven op een formele manier vorm aan zeggenschap. Zij kunnen de overheid eraan herinneren dat het startpunt van beleid moet worden gevormd door de leefwereld van de burger. Burgers nemen initiatief als zij dicht bij huis een probleem ervaren. Wmo-raden kunnen aandacht vragen voor burgerinitiatieven die niet via formele organisaties tot stand komen en kennis ophalen via informele (wijk)netwerken, platforms en internet. Ook kunnen ze hun kennis van 'sociaal-bureaucratische vaardigheden' delen met actieve burgers. Wmo-raden weten hoe de gemeente werkt, ze kunnen de gemeente beïnvloeden en zo zeggenschap bevorderen. Juist kennis van manieren om de gemeente te beïnvloeden en vaardigheden om invloedrijk te zijn, zijn straks belangrijk voor 'ons burgers'.

Tips

Hopelijk schuift Vadertje Staat straks aan uw keukentafel aan als spelleider. Hij heeft helder voor ogen dat hij het sociale vangnet moet organiseren als dat nodig is. Daarnaast waakt hij over het collectieve belang en bedenkt hij samen met ons als burgers oplossingen die het samenleven verbeteren door zeggenschap terug te geven aan die burgers.

Enkele tips aan Vadertje Staat:

- Maak duidelijk waar je voor staat.
- Geef mensen zeggenschap over beleidsvorming.
- Ruim bureaucratie obstakels op en voorkom regels.
- Accepteer risico's, die horen bij beleidsinnovatie.

En wat kan de burger zelf doen?

- Weet hoe de overheid werkt en hoe u optimaal kunt beïnvloeden.
- Ga samen met de gemeente als partners op zoek naar oplossingen.
- Wees terughoudend bij het stellen van aanvullende eisen en regels voor belangengroepen: vraag en geef ruimte.
- We zijn allemaal in staat oplossingen te bedenken, en dat is essentieel voor een tijd waarin veranderen gewoon is.

Inge van Dommelen is eigenaar van RegieAdvies, voor advies en realisatie in zorg en welzijn.

Bronnen

Hilhorst, P., Van der Lans, J, Sociaal doe-het-zelven, 2013
Verhoeven, I., Tonkens, E, Kampen, T., Verplanke, L. 'De affectieve burger: hoe de overheid verleidt en verplicht tot zorgzaamheid', 2013 <http://publiekewaarden.nl/> ▲